

HOE DE SPELTHEORIE DE ECONOMIE DEUGD KAN DOEN

GERT PEERSMAN (Column De Standaard 2 juni 2015)

De Amerikaanse wiskundige en Nobelprijslaureaat John Nash is vorige week omgekomen bij een verkeersongeluk. In de terugblik op zijn leven gaat het telkens over het genie dat schizofrenie had, een lijdensweg die Russell Crowe op sublieme wijze vertolkte in *A beautiful mind*. Af en toe wordt er ook een poging ondernomen om zijn bijdrage tot de 'speltheorie' uit te leggen. Het schoolvoorbeeld dat dan gebruikt wordt is het dilemma van twee gevangenen die door de politie worden verhoord. Ontkennen ze allebei de misdaad, dan krijgen ze elk drie jaar cel. Bekennen ze allebei, dan krijgen ze elk vijf jaar. Bekent er een van hen, dan gaat die vrijuit, en krijgt de andere tien jaar.

Als ze apart worden verhoord, zullen beide gevangenen besluiten om te bekennen. Ze krijgen elk vijf jaar cel. Dit is het zogenoemde Nash-evenwicht: de uitkomst waarbij iedere deelnemer aan het spel de voor zichzelf meest optimale beslissing neemt, rekening houdend met het gedrag van de anderen. Het fascinerende aan een Nash-evenwicht is dat er vaak alternatieve uitkomsten zijn waarbij alle deelnemers beter af zouden zijn, maar die uitkomst wordt niet bekomen bij gebrek aan coördinatie. Mochten de gevangen kunnen samenwerken, zouden ze bijvoorbeeld beter af zijn door allebei te ontkennen.

De vraag die velen bij de speltheorie en dit voorbeeld stellen is ongetwijfeld: leuke spelletjes waar die wiskundigen en economen zich mee bezighouden, maar wat koop je ermee in de praktijk? De actualiteit leverde nochtans enkele uitstekende voorzetten om het werk van Nash te duiden. Neem het voorstel voor een minimale vennootschapsbelasting, dat vorige week van de Europese onderhandelingstafel werd geveegd. Vandaag zijn de Europese landen elkaar aan het beconcurreren met verlaagde tarieven in de vennootschapsbelasting en met fiscale rulings die gesloten worden met multinationals. Voor één land afzonderlijk is die strategie optimaal. De multinationals zullen hun hoofdzetel naar dat land verplaatsen en op die manier de staatskas spijzen. Het probleem is natuurlijk dat alle landen zo redeneren. Het uiteindelijke Nash-evenwicht is een situatie waarbij alle landen riante belastingkortingen aan multinationals toekennen, waardoor geen enkel land extra bedrijven aantrekt en de cadeautjes overal een gat in de staatskas slaan. Niemand heeft er voordeel bij om de strategie eenzijdig te wijzigen, want dan vertrekken de multinationals en hebben ze helemaal niets. De multinationals lachen in hun vuistje.

Van hetzelfde laken een pak voor de EU-bankenwet die een dag later in de commissie Economische en Monetaire Zaken van het Europees Parlement werd weggestemd. Het doel van de wet was banken veiliger maken door de risicovolle activiteiten af te scheiden en aan de ketting te leggen. Bepaalde politici en landen denken echter dat hun banken competitiever voor de dag zullen komen als ze de wetgeving op nationaal niveau organiseren, zodat ze vrij spel hebben om hun banken niet of minder streng op te splitsen. Het Nash-evenwicht is voorspelbaar: op termijn zal geen enkel land opgesplitste bankactiviteiten hebben, waardoor niemand een competitief voordeel heeft, maar de bankensector wel een stuk minder veilig is. Deze keer is het de bankenlobby die in het vuistje lacht.

Op basis van de speltheorie weten we dat een optimale uitkomst in beide dossiers enkel tot stand kan komen door samenwerking. Alle landen zijn uiteindelijk beter af met een gemeenschappelijke bankenwet en een minimale vennootschapsbelasting op Europees niveau. Het vermindert de kans op een bankencrisis en brengt geld in het begrotingslaasje, zonder dat er iets verandert aan de competitiviteitsverhoudingen. Bovendien vermijdt het de gevaren van mogelijke versnippering tussen landen. Uit de eurocrisis hebben we immers geleerd dat een gemeenschappelijke munt dient gepaard te gaan met zoveel mogelijk synchronisatie van de economische structuur van de deelnemende landen. Dat geldt uiteraard voor de bankensector en vennootschappen. Hoe meer convergentie tussen lidstaten, des te meer er behoefte is aan hetzelfde rentebeleid van de ECB en aan gelijkaardige schommelingen in de wisselkoers van de euro. Hadden de Europese beleidsmakers niet alleen naar de film over Nash zijn levensverhaal gekeken, maar ook zijn academische werk en dat van zijn volgelingen bestudeerd, dan zouden ze beseffen dat coördinatie van het beleid de enige remedie is.

Dit alles moet weliswaar niemand tegenhouden om naar *A beautiful mind* te kijken. Al was het maar om Jennifer Connelly aan het werk te zien.